

**การวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมีด
กรณีศึกษาหมู่บ้านอรัญญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

**The Analysis of Values and Existence of Knifemithing Local Wisdom : A Case of
Aranyik Knife Village at Nakhon Luang in Pha Nakhon Sri Ayutthaya Province**

รัชพร ฤกษ์ฉาย*

Touchaporn Rock-chai

ลุยง วีระนาวิน**

Luyong Weeranawin

ชีรศักดิ์ อุ๋นอารมย์เลิศ***

Thirasak Unaromlert

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิก 2) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิก 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิก ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกต และสัมภาษณ์เจาะลึก

ผลการศึกษาพบว่า 1. ภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิกมีคุณค่าที่สำคัญใน 2 ด้านหลักดังนี้ ประการแรกมีคุณค่าต่อการพัฒนาบุคคล และประการที่สองมีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคม 2. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิกมีดังนี้ การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิกภายในชุมชน มีการปรับตัวทางสังคมทั้งรูปแบบการถ่ายทอดและการพัฒนางานมีด ชุมชนมีการประสานงานร่วมมือมีการเผยแพร่และสร้างเครือข่ายเรียนรู้ทางภูมิปัญญา 3. แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาการทำมีด ควรมีการสืบทอดโดยจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มประธานบริหารภูมิปัญญาการทำมีดอรัญญิกในรูปแบบองค์กร รวบรวมและนำองค์ความรู้ภูมิปัญญามีดอรัญญิกมาบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้กับเยาวชน เพื่อสร้างความตระหนักการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน สร้างเครือข่ายกับกลุ่มหน่วยงานอื่นๆแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญาผ่านช่องทางสื่อต่างๆ

คำสำคัญ : การวิเคราะห์คุณค่า/ การดำรงอยู่/ ภูมิปัญญา/ มีดอรัญญิก

* นักศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

This research using qualitative method aimed to 1) analyze the values of the local wisdom of Aranyik Knifemithing 2) study the existence of local wisdom of Aranyik Knifemithing 3) propose the guidelines for conservation of the local wisdom of Aranyik Knifemithing. The researcher collected data through the review of relevant document, field data collection, observations and in-depth interviews.

The Research Findings were as follows. 1. The local wisdom of Aranyik Knifemithing values in two main aspects. The first aspect is the value in personnel development. And the second aspect is the value in social development. 2. There are many factors influencing the existence of local wisdom in Aranyik Knifemithing. Knowledge of the local wisdom in making Aranyik knife are learned and transmitted among people in the local community. There is social adjustment both in terms of knowledge transmission and development of Knifemithing. People in the community collaborate, disseminate the local wisdom and build the networks of local wisdom learning. 3. Guidelines for conservation of the local wisdom of Aranyik Knifemithing. The local wisdom of Aranyik Knifemithing as an organization, collected and integrated into learning and teaching activities in educational institutes as well as establish the local curriculum for youth and building networks.

Keywords : The Analysis of Values/ Existence/ Local Wisdom/ Aranyik Knife

บทนำ

ความสนใจและการศึกษาชีวิตและความคิดชาวบ้านในสังคมไทยมีมาช้านาน แต่กระแสภูมิปัญญาก็มีลักษณะจำเพาะบางอย่าง เพราะการก่อตัวและแพร่หลายของกระแสภูมิปัญญามีได้เกิดในสุญญากาศ หากแต่เป็นสิ่งที่สอดคล้องและสนองตอบต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย เนื่องจากภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่กินความกว้างขวางครอบคลุมความคิด ประสบการณ์ และปฏิบัติการหลายอย่าง หัวใจของอุดมการณ์การพัฒนาที่เน้นมิติด้านวัฒนธรรมและมีศูนย์กลางอยู่ที่ชาวบ้าน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2548: 6)

นอกจากนี้ กระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามาครอบงำสังคมไทย และสังคมอื่นๆ จึงทำให้เห็นว่าการจุดอ่อนของกระแสโลกาภิวัตน์นั้น คือ โลกาภิวัตน์

ทางปัญญา (เจตนา นาควัชระ, 2543) ประเทศไทยควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ชัดเจนครอบคลุมทั้งหลักการและแนวปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเกี่ยวข้องจะดำเนินการได้ โดยจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ คือ บ้าน ชุมชน การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ในชุมชน คนในชุมชนและทรัพยากรในชุมชนสามารถจัดให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในชุมชน ประเทศไทยสามารถกระทำได้ ถ้าเริ่มโดยบุคคลอาจหาบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือศรัทธา ได้แก่ ครู ผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งตรงกับลักษณะสังคมไทย ให้เป็นผู้ริเริ่มและช่วยขยายแนวความคิดและสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือในวงกว้าง (สุมาลี สังข์ศรี, 2548)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจหมายถึง การศึกษาความรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้อย่างแพร่หลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพ และกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่สืบทอดมาจนหลายชั่วอายุคน เกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์เป็นระยะเวลายาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพการปรับตัวและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคม

มิด คือ เครื่องมือชนิดแรกๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวันมาอย่างยาวนาน เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแทบจะทุกกิจกรรมในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเผ่าพันธุ์ หรือกลุ่มสังคมใดๆ ก็ตาม มิดเป็นเครื่องมือตัดเฉือนชนิดมีคมสำหรับใช้งาน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณค่าและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก รวมถึงวิเคราะห์คุณค่าการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ศิลปะการทำมิดที่มีชื่อเสียงของชุมชนหมู่บ้านต้นโพธิ์ และชุมชนบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การสร้างชุมชนเป็นบริการด้านการท่องเที่ยว โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดรายได้ และการรักษาภูมิปัญญาของท้องถิ่นตลอดจนการพัฒนาภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก หมู่บ้านท่ามิดอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก หมู่บ้านท่ามิดอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก หมู่บ้านท่ามิดอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดของชุมชนบ้านท่ามิดอรัญญิก มีแบบแผนในรักษาและถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จากการศึกษาดังกล่าวทำให้เข้าใจและทราบถึงคุณค่าและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทำมิด รวมทั้งเข้าใจเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกของชุมชนหมู่บ้านต้นโพธิ์ และชุมชนบ้านไผ่หนอง

ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาการวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก ของชุมชนหมู่บ้านต้นโพธิ์ และบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงและมีเอกลักษณ์ในการถ่ายทอดการทำมิด

ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษา การวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญา ท้องถิ่นในด้านการทำมิด และศึกษาแนวทางการสืบทอดของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกของชุมชน บ้านต้นโพธิ์ และบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ ชาวบ้านต้นโพธิ์ และบ้านไผ่หนอง ตำบลท่าช้าง อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม จำนวน 21 คน ดังนี้

- 1) ปราชญ์ชาวบ้าน
- 2) ผู้ทำมิดอรัญญิก
- 3) คนในชุมชน
- 4) ผู้นำท้องถิ่น/บุคคลของภาครัฐ
- 5) ผู้มาอุดหนุนมิดอรัญญิก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์บันทึกภาพ ในการจัดทำแนวทางการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นขอบเขตของการสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดของการวิจัย และปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการตั้งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้

- 1) ความเป็นมาของมิดอรัญญิก
- 2) ความสนใจในภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกตั้งแต่ตอนไหน ตอนนั้นมีความคิดอย่างไรเกี่ยวกับการทำมิดอรัญญิก เข้าใจภูมิปัญญาการทำมิดว่าอย่างไร
- 3) เรียนรู้ภูมิปัญญาการทำมิดได้อย่างไร
- 4) ปัจจุบันภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกมีการถ่ายทอดอย่างไร

5) ความพึงพอใจในภูมิปัญญาการทำมิด คิดว่ามีปัจจัยอะไรสนับสนุน

6) ปัญหาอุปสรรคในการสืบทอด

ภูมิปัญญาการทำมิด

7) มิดอรัญญิกมีคุณค่าและความสำคัญอย่างไรบ้าง

8) สาเหตุใดบ้างที่ทำให้ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกดำรงอยู่

3. วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยใช้ระยะเวลา 10 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2557 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 โดยการแบ่งเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 หลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐานในชุมชน โดยใช้ระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2557 - มิถุนายน พ.ศ. 2557 ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปในชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชนอรัญญิก ประวัติของมิดอรัญญิก

ระยะที่ 2 เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ในระยะนี้ผู้วิจัยจะเข้าไปสร้างความคุ้นเคยสนิทสนมกับผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก ตลอดจนชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการทำมิดอรัญญิก โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ กับบุคคลต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการบันทึกภาคสนาม (Field Note) ทุกครั้งที่ไปชุมชน เข้าไปในชุมชน

4. การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบโดยพิจารณาถึง ความเพียงพอของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความถูกต้องของข้อมูล

และทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) คือ 1. ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งเวลา โดยผู้วิจัยจะสังเกตและสัมภาษณ์ในเรื่องเดียวกันแต่ต่างเวลา 2. ตรวจสอบแหล่งข้อมูลจากแหล่งสถานที่ โดยผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์ในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างสถานที่กัน 3. ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคล ผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์ในเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคล

5. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ทันทีขณะเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกประเด็นสำคัญๆ ขณะสัมภาษณ์ไว้ และบันทึกภาพเพื่อนำไปใช้ประกอบกับข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ สอบถาม รวมทั้งฟังจากเครื่องบันทึกเสียงซ้ำหลังจากการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง ซึ่งได้ทำการภายหลังจากการสัมภาษณ์ทุกครั้ง แล้วนำไปถอดบันทึกคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำและรายการหลังจากกลับจากพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง การแปลความหมายข้อมูลโดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลการบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกตสัมภาษณ์ แล้วจดบันทึก ส่วนที่สอง คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นข้อมูลบรรยายเช่นกัน

ผลการวิจัย

1. คุณค่าของภูมิปัญญาการทำมิดหรือธัญญิกจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตจากบุคคลจากบุคคลทั้ง 5 กลุ่ม คือ 1. ปราชญ์ชาวบ้าน 2. ผู้ทำมิดหรือธัญญิก 3. คนในชุมชน 4. ผู้นำท้องถิ่น/บุคคลของภาครัฐ 5. ผู้ที่มาอุดหนุนมิด

ธัญญิก ได้พบข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของภูมิปัญญาการทำมิดหรือธัญญิก ดำบลท่าช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1) คุณค่าที่มีต่อการพัฒนาบุคคล และ 2. คุณค่าที่มีต่อการพัฒนาสังคม

1.1 คุณค่าที่มีต่อการพัฒนาบุคคล

1.1.1 คุณค่าต่อการพัฒนาสติปัญญา

- ส่งเสริมความคิด การเรียนรู้

ภูมิปัญญาการทำมิดหรือธัญญิกสามารถส่งเสริมความคิดให้กับผู้ที่มารับการสืบทอดภูมิปัญญาการทำมิดหรือธัญญิก ทำให้มีความรู้ในเรื่องประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาการทำมิด งานศิลปหัตถกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง

- ส่งเสริมความรู้ด้านงาน

หัตถกรรม/หัตถศิลป์ โดยเฉพาะการทำมิดนั้นเป็นการใช้ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม มีแต่ละเล่มต่างมีรูปลักษณะที่ต่างกัน การตีมิดมีวิธีการขึ้นรูปเพื่อทำให้มีรูปลักษณะที่ดูสวยงามน่าใช้

- เสริมสร้างทัศนคติให้กับผู้สืบทอด

ภูมิปัญญา/ผู้เรียนรู้ภูมิปัญญา บรรยายการโดยทั่วไปของหมู่บ้านธัญญิกเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวที่เปิดกว้างให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามาศึกษาภูมิปัญญาการทำมิด

1.1.2 คุณค่าต่อการพัฒนาอารมณ์

- วุฒิภาวะทางอารมณ์ ภูมิปัญญา

การทำมิด เกิดจากการใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมเพื่อให้งานมีคุณภาพเป็นที่พอใจทั้งผู้ทำและผู้ซื้อ บางครั้งการทำมิดอาจไม่เป็นดังใจที่ต้องการ เหตุอาจเกิดจากราคาวัสดุอุปกรณ์ที่ค่อนข้างสูงขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้มีปัญหา ปัญหามาจากภายนอกที่มีผลต่ออารมณ์ระหว่างทำมิด

- ความประทับใจ การได้มาเรียนรู้และมีโอกาสมาชมการตีมิด ของผู้มาอุดหนุนผลิตภัณฑ์มิดอร์ญุกเป็นการสร้างความเข้าใจถึงกระบวนการผลิตมิดอร์ญุก ถึงแม้ว่าปัจจุบันอาจจะมีการทำมิดโดยใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน แต่การตีมิดแบบดั้งเดิมยังคงดำเนินไป ถึงแม้ว่าวิวัฒนาการที่นำไปสู่การใช้เครื่องทุ่นแรงคนก็ตาม

1.1.3 คุณค่าต่อการพัฒนาจิตใจ

- ความเชื่อของคนในชุมชน ภูมิปัญญาการทำมิดอร์ญุกนั้นมิประเพณีความเชื่อที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ที่สืบทอดภูมิปัญญาการทำมิดและชาวบ้านต้นโพธิ์-ไผ่หนองโดยที่คนโบราณจะมีเทคนิคการสอนลูกหลาน ซึ่งถือว่าเป็นคุณค่าทางภูมิปัญญาสอดแทรกได้อย่างดี ในประเพณีของการไหว้ครูบูชาเตา

- แรงจูงใจ และแรงบันดาลใจ ภูมิปัญญาการทำมิดอร์ญุกนี้ทำให้แรงจูงใจ และมีแรงผลักดันให้กล้าคิดและกล้าทำ ฝึกการควบคุมและรู้เท่าทันอารมณ์ของตน เตือนสติตัวเองในการทำงาน เพราะถ้าพลาดตัวเราเองอาจได้รับบาดเจ็บได้ มีการยอมรับข้อบกพร่องของตนเองเพื่อใช้เป็นข้อเตือนใจในการปรับปรุงการทำมิดในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น จนทำให้เกิดความสำเร็จในที่สุด

- เกิดจิตสำนึกในการรักและหวงแหน การเกิดสำนึกในการสร้างสรรค์งานภูมิปัญญาเป็นที่ยังาม มีความรักและหวงแหนในมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญา ซึ่งเป็นงานหัตถศิลป์แบบไทยที่มีมาแต่โบราณกาลที่นับวันจะยิ่งหาผู้ที่สืบทอดยาก เป็นภูมิปัญญาที่น่าเรียนรู้และอนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังได้มาศึกษา

1.1.4 คุณค่าต่อการพัฒนาร่างกาย

การทำมิดถือได้ว่าเป็นการออกกำลังกาย บริหารส่วนต่างๆ ของร่างกาย ซึ่งเป็นการ

เสริมสร้างความแข็งแรงทางด้านร่างกายของผู้ที่สืบทอดภูมิปัญญาการทำมิด ได้มีการพัฒนาการทางด้านร่างกาย ให้เกิดความคล่องแคล่ว ความทนทาน ความแม่นยำ เสริมสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างประสาทกับกล้ามเนื้อ ซึ่งทำให้เกิดความเคลื่อนไหวออกกำลัง และทำในช่วงเช้ามิดซึ่งเป็นช่วงที่ดีที่สุดในการออกกำลังกาย

1.1.5 คุณค่าต่อการปรับตัวเข้ากับสังคม

ภูมิปัญญามิดอร์ญุกมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้สืบทอดงานหัตถศิลป์ได้รู้จักการใช้ชีวิตในสังคมร่วมกัน มีการร่วมมือร่วมใจกันในการทำงาน การรวมกลุ่มกันของผู้ที่ทำมิดด้วยกัน นอกจากจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว ยังช่วยเหลือเผื่อแผ่กับบุคคลภายนอกที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญา ตลอดจนชุมชนหมู่บ้าน สังคมส่วนรวมทำให้เกิดความรักความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.2 คุณค่าที่มีต่อการพัฒนาสังคม

1.2.1 ด้านการศึกษา บ้านต้นโพธิ์

และบ้านไผ่หนอง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำมิดหรือที่เรียกกันว่า หมู่บ้านหัตถกรรมมิดอร์ญุก ภูมิปัญญาการทำมิดไม่ได้จัดรูปแบบตำราเป็นลายลักษณ์ แต่การเรียนรู้เน้นเปิดโอกาสให้กับคนที่สนใจเข้ามาเรียนโดยการสอนนั้นจะเน้นให้ปฏิบัติตั้งแต่วิธีเริ่มต้นโดยการฝึกสังเกตจดจำ และปฏิบัติฝึกฝนจนสามารถทำมิดได้เป็นเล่ม โดยสามารถเลือกทำตามความถนัดและความชอบ สิ่งที่ต้องหาซื้อเองคือ วัสดุและอุปกรณ์ในการทำมิด หรือแม้แต่การเชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำมิดไปเผยแพร่ตามสถานศึกษา หรืออบรมกลุ่มงานเพื่ออาชีพงานสร้างอาชีพ

1.2.2 คุณค่าด้านจริยธรรม ภูมิปัญญาการทำมิดนั้น จะสอดแทรกจริยธรรม คุณธรรมและข้อคิด เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูระลึกถึงผู้มีพระคุณ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม เพื่อให้เกิดความสุขและแสดงถึงความมีคุณค่าของภูมิปัญญาที่สอดแทรกอยู่ในการทำมิดหรือวิถีชีวิตของคนในชุมชน

1.2.3 คุณค่าด้านศิลปะ สามารถแบ่งออกเป็นคุณค่าด้านศิลปะในภูมิปัญญาการทำมิด อัญญิก ศิลปะในงานมิดหัตถศิลป์ การทำมิด อัญญิก เป็นเรื่องละเอียดอ่อนเพราะต้องมีการศึกษาก่อนขั้นตอนการทำรวมถึงศิลปะลวดลายที่ประกอบในงานมิดไทยในสมัยโบราณที่มีความประณีตวิจิตรบรรจง และศึกษามีรูปแบบต่างๆ อาทิ มิดดาบโบราณ มิดค้ำมูก พระขรรค์ค้ำมูก ฯลฯ

1.2.4 ด้านเศรษฐกิจ ภูมิปัญญาการทำมิด อัญญิกช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน โดยทำให้ชุมชนได้รับรายได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและซื้อสินค้า ที่ชาวบ้านนำมาจำหน่าย อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย แหล่งส่งเสริมเรียนรู้ภูมิปัญญาจากหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่เข้ามาช่วยเหลือ และสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่จะต้องปรับให้ทันกับยุคสมัยโดยรักษางานคุณภาพแบบดั้งเดิม

1.2.5 การสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ภูมิปัญญาการทำมิด อัญญิก ได้รับการยอมรับว่าเป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ในฐานะมรดกวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการให้สืบสานอาชีพภูมิปัญญาการทำมิด และช่วยส่งเสริมทำให้ชุมชนผลิตมิดหัตถกรรม อัญญิกมีชื่อเสียงและสร้างความภาคภูมิใจซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เยาวชน และลูกหลานในชุมชน เห็น

คุณค่าในมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นมา

1.2.6 การสร้างความเป็นอัตลักษณ์ให้กับชุมชน ภูมิปัญญาการทำมิด อัญญิกเกิดขึ้นจากการคิดค้นและพัฒนาภูมิปัญญาของชาวชุมชนบ้านอัญญิกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีพลัง โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องเชื่อมประสานจิตใจของชาวบ้านให้เกิดความรักและผูกพันจากรุ่นสู่รุ่น เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

2. การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิด อัญญิก

2.1 ปัจจัยด้านการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ ชุมชนทำมิด อัญญิกเป็นชุมชนเก่าแก่ ที่คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพการทำมิด ซึ่งในชุมชนในแต่ละบ้านจะมีหน้าที่แตกต่างกันตามนัดความสามารถของบุคคล

2.2 ปัจจัยด้านการปรับตัวทางสังคม ภูมิปัญญาการทำมิด อัญญิก เป็นมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาหนึ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน แสดงว่ามีมิด อัญญิกได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกแล้วว่าเป็นสิ่งที่ให้คุณค่ามีประโยชน์ มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนในชุมชน มีการอนุรักษ์และปรับปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์มิดให้สอดคล้องกับสภาพการใช้งานในปัจจุบันแต่ยังคงรักษาวิธีการทำภูมิปัญญาที่สืบทอดแบบดั้งเดิม

2.3 ลักษณะการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิด อัญญิก ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภูมิปัญญาการทำมิด อัญญิกยังคงอยู่กับชุมชนยังไม่สูญหายไปจากท้องถิ่น อันเนื่องมาจากชุมชนให้ความสำคัญเห็นถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาที่เป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษและผู้

มาสืบทอดในงานภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเกิดการเห็นตรงกันว่าเป็นสิ่งที่ดี คำว่า มิดอรัญญิก เป็นมิดที่ผลิตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.4 การส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชน การส่งเสริมสนับสนุนงานภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

2.5 การสร้างเครือข่ายงานภูมิปัญญาชุมชนหัตถกรรมอรัญญิก สมาชิกทุกคนในหมู่บ้านถึงแม้บางครั้งอาจจะไม่ได้ประกอบอาชีพทำมิดเมื่อมีการจัดงานด้านภูมิปัญญาจากหน่วยงานข้างนอกก็ให้ความร่วมมือในการไปเปิดร้านค้าให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้

2.6 เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกอยู่ในชุมชนที่มีการอพยพนำองค์ความรู้ มาจากเวียงจันทน์ จึงทำให้ชาวชุมชนมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

3. แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก

3.1 จัดตั้งคณะกรรมการบริหารในรูปแบบองค์กร ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารและดำเนินงานอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกอย่างเป็นทางการอาจมาจากการเลือกตั้งหรือผู้แทนในชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีประธาน กรรมการ เลขานุการ ร่วมกันปรึกษาและวางแผนหาแผนในการพัฒนาภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกให้เป็นระบบ

3.2 จัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาทำมิดอรัญญิกอย่างเป็นรูปธรรมต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยมีการองค์ความรู้ภูมิปัญญามานุกรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การสอนในสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญา

3.3 การปรับปรุงรูปแบบและการเรียนรู้ภูมิปัญญา จากปรากฏการณ์ที่พบเชื่อว่าถ้ามีการปรับปรุงรูปแบบมิดและวิธีการเรียนรู้ให้ดีขึ้น คือการเริ่มสอนตั้งแต่ทฤษฎี แล้วค่อยลงมือปฏิบัติก็จะยิ่งทำให้เข้าใจรู้หลักการทำมากขึ้น โดยยังคงนำเอกลักษณ์แบบดั้งเดิมไว้โดยการปรับเปลี่ยนให้ผู้ที่มาเรียนรู้มีส่วนร่วมด้วย ถึงแม้จะไม่เข้าใจวิธีการทำแต่ก็ทำให้เกิดความสนุกสนานระหว่างการเรียนรู้ มีการนำเสนอผ่านเครื่องฉายสไลด์ โปรเจคเตอร์

3.4 ชุมชนมีความตระหนักในการอนุรักษ์ ชุมชนควรตระหนักถึงคุณค่ามิดอรัญญิกสะท้อนถึงความรักและหวงแหนในชุมชน ผู้นำต้องมีการนำมิดอรัญญิกซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาเข้าไปอยู่ในจิตใจของสมาชิกในชุมชน ให้มองเห็นถึงคุณค่าที่ช่วยให้ชุมชนมีชื่อเสียงและสร้างรายได้ให้กับคนใน

3.5 ความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ยังเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก ควรให้ความร่วมมือในการสืบทอดโดยการจัดกิจกรรมงานด้านภูมิปัญญาหรือการสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์งานภูมิปัญญามิดอรัญญิกและอาจช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในวาระและโอกาสต่างๆ เพื่อทำให้ภูมิปัญญามิดอรัญญิกเป็นที่ได้รับรู้ของผู้คนได้มากยิ่งขึ้น

3.6 การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ควรมีแนวทางการเผยแพร่ทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือมีการจัดสร้างสารคดีเรื่องมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าคุณค่าของภูมิปัญญาทำมิด อรัญญิกเสริมสร้างให้ชุมชนในท้องถิ่นเกิดความโดดเด่นขึ้นมาในสังคม มีความเป็นอัตลักษณ์แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ภูมิปัญญาการทำมิด อรัญญิกเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สร้างประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับชุมชน โดยภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกเปรียบเสมือนเป็นสมบัติของชุมชน ที่ควรค่าแก่การช่วยกันรักษา โดยพบว่าคุณค่าของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ด้านหลัก คือ 1.คุณค่าต่อการพัฒนาบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เปรมรศมี ธรรมรัตน์, 2552) ซึ่งทำการวิจัยศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมหนังใหญ่วัดขนอนมีคุณค่าต่อการพัฒนาตนเอง มีการส่งเสริมประสบการณ์ความรู้ความสามารถ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และการปรับตัวตนเองกับสังคม ซึ่งทำให้ผู้ชมหนังใหญ่มีความประทับใจในการแสดง 2. คุณค่าต่อการพัฒนาสังคม ด้านการศึกษาเป็นแหล่งถ่ายทอดและเรียนรู้ภูมิปัญญา ที่สำคัญของสังคม สอดแทรกด้านจริยธรรมในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมิด ด้านศิลปะเห็นถึงฝีมือ ความประณีตและความสวยงามของมิด ด้านเศรษฐกิจทำให้มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน เพื่อร่วมกันสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิด อรัญญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทั้งปัจจัยทั้งภายนอกและภายในชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยภายในมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่อง

การทำมิด ในทุกๆด้านซึ่งมีบุคคลในท้องถิ่นมารับการสืบทอดตรงกับแนวคิดของ (ประเวศ วะสี, 2530) ที่ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชุมชนและในตัวผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นเพื่อการศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคสมัยได้ มีการปรับตัวทางสังคมให้สอดคล้องกับภาวะปัจจุบันที่แตกต่างไปจากในอดีตทำให้ยังมีการสืบทอดภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกในสังคมอยู่ สอดคล้องกับงานของ (พรสวรรค์ สุวรรณศรี, 2547) ได้ศึกษาสภาพการดำรงอยู่ของผญาอีสานพบว่า การดำรงอยู่ของผญาอีสานในปัจจุบัน ก็เป็นลักษณะที่คนรุ่นหลังสามารถศึกษาเรียนรู้ได้แทนที่จะได้รับการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะแบบเดียว ก็ได้รับการถ่ายทอดและเรียนรู้หลากหลายจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อบุคคล สื่อประเพณี สื่อที่เป็นเอกสาร ตลอดจนสื่อที่ทันสมัยมากขึ้น นับว่าเป็นการผสมผสานสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ได้อย่างสมดุล และก่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

แนวทางการการสืบทอดและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าสามารถประมวลออกมาได้ดังนี้ ควรมีการแสวงหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่น การปรับปรุงรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ให้เข้ากับวิถีการใช้ชีวิตการเรียนรู้ของคนในปัจจุบัน มีกระบวนการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จัดเวทีแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นผลงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดตั้งคณะกรรมการบริหารในรูปแบบคล้ายองค์กร โดยใช้ระบบการจัดการบริหารมาดำเนินงาน เพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ในชุมชน ทุกฝ่ายร่วมมือกันสืบทอดและส่งเสริม ซึ่งสอดคล้องกับ (วราลี นิลนนท์,

2553) ได้ศึกษา การตีเหล็ก : แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการตีเหล็กอีสาน พบว่าแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการตีเหล็กควรได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนสนับสนุนส่งเสริมภูมิปัญญาการตีเหล็กในด้านวัสดุอุปกรณ์กระบวนการตีเหล็กรูปแบบการใช้งาน คุณภาพของผลิตภัณฑ์ แรงงานทุน และการตลาด ส่วนการพัฒนารูปทรงของผลิตภัณฑ์นั้นช่างตีเหล็กได้คำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลักกลุ่มตีเหล็กทั้งสองหมู่บ้านนี้ควรจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบกลุ่มสหกรณ์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาประเภทอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับการวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้นำไปปฏิบัติในการพัฒนาต่อไป

1. ปราชญ์/ผู้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก เป็นผู้มีประสบการณ์เชี่ยวชาญ มีความสามารถสูง ควรมีการบันทึกความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำมิดชนิดต่างๆ เพื่อจัดเก็บองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจศึกษา

3. จากผลการศึกษาการเรียนรู้หรือถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก พบว่า การ

ถ่ายทอดดังกล่าวเป็นไปเฉพาะกลุ่มชนที่มีความใกล้ชิดกันในห้องดินโดยการอาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติ สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐในห้องดินควรมีการส่งเสริมจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นไปเพื่อการพัฒนามีการจัดระบบการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร

4. การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก ซึ่งพบว่าภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกมีคุณค่าในด้านการพัฒนาในระดับบุคคลและคุณค่าในระดับการพัฒนาสังคม ดังนั้นควรมีการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูภูมิปัญญา ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักและคนในชุมชนด้วยตนเองต้องร่วมมือช่วยกันสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

5. ปัจจุบันมิดยังเป็นสิ่งที่ทุกครัวเรือนยังต้องใช้สอย แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนวัฒนธรรมการใช้เครื่องมือต่างๆ ส่วนใหญ่แล้วคำนึงถึงความสะดวกสบาย ประโยชน์หารใช้สอย มีแต่เดิมที่มีรูปแบบไม่มากนัก แบ่งตามการใช้งานแบบเป็นหมวด หมวด ปัจจุบันการแปรรูปปรับเปลี่ยนเพื่อเพิ่มมูลค่าและความสะดวกรวดเร็วลดแรงงานคนจึงมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วย โดยยังรักษาคุณภาพ ชื่อเสียงและเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ด้วยเช่นกัน

6. หน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริมด้านภูมิปัญญาตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ ควรให้การสนับสนุนภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่เน้นเฉพาะการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ควรจัดโครงการอบรมให้ความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่บุคคลในชุมชน จัดงานเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับยุคสมัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นประเด็นการวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิก: กรณีศึกษาหมู่บ้านอรัญญิก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพียงอย่างเดียว ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนในงานภูมิปัญญาด้านอื่นๆ เช่น การละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีความเชื่อที่สืบทอดมาแต่โบราณ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาการวิจัยโดยเริ่มตั้งแต่ชนิดของมิด และขั้นตอนต่างๆในการทำมิด ที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาโดยการเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีสมัยปัจจุบัน

3. ควรมีศึกษาแนวความเชื่อที่เกี่ยวกับมิด โดยการศึกษาสาเหตุ ที่มา คุณประโยชน์ที่ได้จากความเชื่อ

4. ควรมีการวิจัยการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการทำมิดอรัญญิกให้เกิดการบูรณาการความรู้และวิธีดั้งเดิมกับความรู้วิธีสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- เจตนา นาควัชร. (2543). “อุดมศึกษาในกระแสของความเปลี่ยนแปลง. วารสารอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.” 22(2): 30-38.
- ประเวศ วะสี. (2530). “การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา.” วารสารชุมชนพัฒนา 1 (5): 75
- เปรมรัศมี ธรรมรัตน์. (2552). การวิเคราะห์คุณค่าและการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรสวรรค์ สุวรรณศรี. (2547). การวิเคราะห์คุณค่า การดำรงอยู่และการสืบทอดพญาอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราลี นิลนนท์. (2553). การตีเหล็ก : แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการตีเหล็กอีสาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2548). ภูมิปัญญากับการสร้างพลังชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2548). รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา